

Kateřina Vališov, Jezuitsk koleř v Jihlavě. Vztemn vztahy s mstem v letech 1625-1682,
diplomov práce, FF UK, Praha 2021, 119 s. – posudek oponenta

Diplomov práce Kateřiny Vališov je zaměřena na téma, kter je v české historiografii nosn jak z hlediska církevních, tak z hlediska urbánních dřin – soužití msta s církevními institucemi v souvislosti s rekatolizací a upevnvnm jejích výsledků v 17. století. Konkrétním přpadem, jemuž venuje pozornost na zklad šrokho spektra pramenů, je moravsk krlovsk msto Jihlava a tamní jezuitsk koleř, tedy církevní instituce, jeř zde byla vybudována právě ař na pozadí nejintenzivnějšího rekatolizačního usil.

V první kapitole autorka nastřuje církevní topografii Jihlavy s dřazem na situaci v 16. a na poatku 17. století. Oceňuji, že se nesoustředila jen na – v luternskm prostředí siln marginalizovan – klřtery a do logicky koncipovaného přehledu zahrnula také farní kostely a špitály. Z textu jsou zřejm konfliktní pole mezi radou a církevními institucemi, z nichž nkter nebyla omezena jenom na konfesijn rozpor mezi luterány a katolíky a představovala obecn trval zdroj sporů mezi městskými radami a církví, např. otázka patronátního práva. V tomto prostředí, jiř tak co do církevní topografie znan pestrm, se v přubhu 20. let 17. století etablovala jezuitsk koleř (a pár let později jeřt klřter kapucínů).

Právě otázka poatk jezuitsk koleře a její ekonomick zajiřtn jsou předmtem lıcen v následující kapitole. Autorka v ní představila mocensk a konfesijn zmřry fundtor, vycházející jednak z nejvyšších mst (císař Ferdinand II. a jeho zpovědník Vilm Lamormain), jednak z prostředí vyřš i niřš šlechty, kter podpořila vznik koleře zbořnmi dary. Zajmav je v tomto ohledu zvlřt motivace konvertity Michaela Adolfa z Althanu.

Analytickm jádrem diplomov práce K. Vališov je kapitola, v ní se venuje rozboru jihlavsk knihy testamentů z let 1624-1682 v souvislosti s odkazy církevním institucím. Ačkoli je v první řadě samozřejmě věnována pozornost jezuitsk koleři, excerpovan a interpretovan udaje vynikají teprve ve srovnání s ostatními jihlavskmi církevními institucemi. Heuristika proveden za tímto ucelem představuje uctyhodn badatelsk výkon. Zvřry vyplývající z rozboru testamentů a srovnání odkazů ve prospěch jezuit s odkazy jinm jihlavskm církevním institucím (s. 67nn), jsou velmi zajmav a ukazují, že mstn specifika jednotlivých královských mst v oblasti barokn zbořnosti mohla být celkem vrazn. Pro Jihlavu tak míře autorka vcelku přesvdiv konstatovat intenzivn vazby mezi jezuitskm řadem a zdeřš sociln elitou odrřejc se v bezkonkurenn vři odkazů a osobnostech testtor. O těch nejvýznamnějších pojednává podrobněji v samostatných podkapitolách.

Tím, že aktéři událostí jsou obvykle představeni v šřšch sociálních vazbách, K. Vališov svůj text v tom nejlepším slova smyslu „zaldňuje“. Platí to i pro dvě kratší kapitoly zaměřen na mřřtnsk nbořensk bratrstva (předevšm ta vzan na jezuitskou koleř) a studenty jezuitského gymnázia, včetně analýzy jeho časti jeho matriky odpovídající vymezenému časovému období. Regionln dřiny se tu proplétají s dřinami v rovině zem i celého soustátí – zatímco členy bratrstva Oiřtvn Panny Marie při jezuitsk koleři byla řada přisluřnk vysok šlechty, studenti jezuitského gymnázia se ve svých pozdejšch kariérách uplatnili daleko

za městskými zdmí Jihlavy. Podobně jako v případě rozboru testamentů, i tady je za statistickými údaji zjevně spousta náročné heuristiky.

Poslední kapitola pak na vztah města a jezuitů nahlíží prizmatem kroniky zdejší řádové koleje. Právě tady se otevírá prostor pro další výzkum – události a jevy sledované očima jezuitského kronikáře (či spíše kronikářů) by nejspíše bylo možné se pokusit interpretovat také za použití jiných pramenů (v první řadě např. městských knih). Ale to by samozřejmě byla záležitost na samostatný badatelský projekt. Otázku výběru pramenů pro zpracování diplomové práce a celkově pramenů k tématu vztahu města Jihlavy k církevním institucím bych považoval za natolik klíčovou, že by mohla být alespoň krátce prodiskutována během obhajoby. Především, že množství a různorodost zde využitých pramenů považuji v rámci kvalifikačních prací v magisterském studiu za nadprůměrné. Škoda jen, že nejsou přehledně shrnuty v seznamu pramenů a literatury.

Pozitivní dojem z obsahové stránky diplomové práce umocňuje vědomí, že autorka si musela poradit s prameny z jazykově (přínejmenším částečně) německého prostředí a dále s latinou pramenů církevní provenience. Podařilo se jí to podle mého názoru velmi dobře, o čemž svědčí české překlady v textu, které může čtenář porovnat s přepisem originálního znění uvedeným v poznámkách. Snad jen citaci z jezuitské kroniky na s. 97, pozn. 379, týkající se císařského rychtáře a jeho žádosti o povýšení do panského stavu, bych přeložil jako povýšení do rytířského stavu („in baronum gradum“) – i věcně bylo povýšení měšťana přímo do panského stavu tehdy nemyslitelné.

Jestliže heuristika představuje mimořádně silnou stránku práce K. Vališové, podstatně slabší je formální dotažení textu po stránce jazykové. Lze narazit na řadu překlepů nebo několik ne zcela dotažených formulací, které by bylo možné do velké míry odstranit jedním soustředěným pročtením celé práce. Například v pozn. 223 není uvedena zamýšlená citace archivního pramene, o poznámku dále pak podrobnější vysvětlení uváděných údajů. V pozn. 231 zase není jasné, zda Mathias Waidhoffer byl posluchačem filosofie nebo práv (nebo postupně obojího?). Je mi jasné, že finální verze práce vznikala se snahou dodržet blížící se termín. Jako autorovi, který sám často a ne vždy úspěšně s termíny bojuje, je mi jen vždy líto, když je výsledný efekt dlouhodobého snažení zbytečně snížen právě tímto způsobem.

To ale nic nemění na přesvědčení, že práce K. Vališové je cenným příspěvkem k raně novověkým urbánním a církevním dějinám českých zemí a že je na její práci třeba ocenit právě propojení obou směrů výzkumu. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

V Praze, 31. 8. 2021.

PhDr. Marek Ďurčanský, Ph.D.

Ústav dějin a archiv Univerzity Karlovy